

Поліфункціональність і багатоаспектність лінгвістичної категорії негативної семантики та її віддзеркалення в англійській мові.

З.П.Овчаренко

Старший викладач, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Аналіз дослідження лінгвістичної категорії заперечення (КЗ) є актуальним у руслі розпізнання поліфункціональності мови, її акумулятивної та адаптивної сили. Типологічні риси КЗ проявляються в експліцитно-імпліцитній реалізації, в інтеграції її форм і змісту, а також у залежності від іманентної структури конкретної мови (пор.мононегативність англійської мови та полінегативність української мови). Успішність спілкування залежить від вміння оцінити ситуацію, реалізувати акти згоди / незгоди (5). КЗ за допомогою мовних одиниць актуалізує негативні зв'язки між поняттями [8,125]. Негація та твердження утворюють опозицію. Мовні одиниці КЗ представлені у шкалі маркерами сильної та послабленої позицій. Пор.англ. *No, none, nobody... must be, probably, evidently*; укр. *Не / ні, ніхто, ніколи...* очевидно, можливо.

Умовний спосіб дієслів має також відношення до КЗ. У фаховій літературі відзначається широка універсальна валентність КЗ. Очевидним є факт наявності поля заперечення, у якому представлені різні рівні мови, а саме: лексичний, морфологічний, синтаксичний та фразеологічний [3]. Дискретність маркерів КЗ проявляється у дієвості енклітичних (*don't, doesn't, will not, cannot*) та проклітичних форм (*unhappy, impossible*). Частиномовні маркери негації презентуються словами типу: англ. *reluctant, misery, nobody, negate, deny*, укр. *нещастя, горе, ніхто, заперечувати*.

Процеси онтогенезу та філогенезу свідчать про універсальність КЗ. Вибір засобів КЗ носить інтралінгвістичний характер, що зумовлено іманентністю конкретної мовної системи. Пор. англ. *I have not read this book. – He has not read it either. Neither has he.*

I have read this book. – He has also read this book. So has he.

В українській мові аналогом слів *either, neither, also, so* виступає тільки одне слово *також*.

Ізоморфним є явище контрарного заперечення [2], вживання слів різновекторного семантичного навантаження. Пор.укр. не багатий, а бідний, не просте, а дуже складне питання. Контрадикторне заперечення має місце у переоцінці минулого досвіду (соціального чи лінгвістичного), у модифікації цінностей, а також – у створенні гумористичного ефекту.

Пор.англ. *The devil is not so black as he is painted –The woman isn't so young as she is painted.*

A friend in need is a friend indeed-> A friend in need is not a friend indeed.

Логічний квантор негодії може реалізуватися не ригористично, а дипломатичним шляхом.

Пор.англ. *As you know, we receive a large number of grant proposals and, unfortunately, can only approve a limited number. Our decision does not reflect any lack of interest in your project but rather our inability to stretch our resources to cover all worthwhile request [1,24]. We regret that we were unable to find your program, but we wish you well in seeking funds from other sources [1,25].*

Perhaps in six's month time we may again be able to review your quotations and begin a long and productive business relationship [1,26].

Експліцитна негація може мати протилежний (афірмативний) ефект типу англ. *Rome was not build in a day*. КЗ інтегрує з об'єктивною та логічною негаціями. Засоби виразу КЗ мають місце у поверхневій структурі тексту. Імпліцитність корелює з глобальною структурою тексту, з сигналами у поверхневій структурі та глибинній.

Спільною для різних мов ізоглосією є випадки імпліцитного вираження заперечення типу англ. *Hang me if I can tell you*, укр. *Вбий мене, якщо я тебе пам'ятаю* [3,324].

Місцю розташування негативних часток у реченні надається важливе значення у процесі семантизації, наприклад, квантитативності [7]. Пор.англ. *It was not two minutes coming down* (J.Galthworthy). *Oh, she must be about fifteen – not more that* (Th.Drieser). Укр. *Не на десять метрів, а на цілий кілометр* (В.Собко). *Між нами: хочеться не 440 посіяти, а то може й 550!* (О.Вишня).

Значне місце посідає негодія і в процесі деривації текстів (анотація, тези, дигести, серіали), коли у комунікативних одиницях нового гатунку змінюється форма презентації (пролонгація або скорочення). У процесі творення ситуативного / лінгвістичного гумору особливе місце посідають слова негативної семантики.

Пор.англ. *Teacher: When was Rome built?*

Percy: At night.

Teacher: Who told you that?

Percy: You did. You said Rome wasn't built in a day [9,117].

The happiness of a married man depends on the people he has not married (O.Wilde).

The two maxims of any great man at court are always to keep his countenance and never to keep his word (J.Swift).

Advice to persons about to marry – Don't [10,192].

Probable impossibilities are preferred to improbable possibilities [10,8].

When it is not necessary to change, it is not necessary to change [10,97].

Таким чином, дослідження засобів реалізації категорії заперечення об'єктивує експлікацію евристичного механізму спілкування, осмислення антропоцентричного фактора, взаємодію мовленнєвих практичних та непрактичних функцій.

Література:

1. Андрушко С.Е. Искусство составления деловых писем на английском языке. – Одесса: Два слона – вариант, 1993.-с.24-26.
2. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. – К., 2003.-304с.
3. Бублик В.Н. Заперечення // Порівняльні дослідження з граматики англійської, української, російської мов. – Київ: Наукова думка, 1981.-324с.
4. Швачко С.А. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков. – Киев: Вища школа, 1977.-117с.
5. Швачко С.А. Языковые средства и выражения количества в современном английском, русском и украинских языках. – Киев: Вища школа, 1981.-143с.
6. Шендельс Е.И. Отрицание как лингвистическое понятие // Ученые записки МГПИИЯ – Том 19, 1969.-с.125.
7. Pochepstov G.G. Language and Humour – Kiev, 1983.-с.117.
8. The Concise Oxford Dictionary of Quotations. – London, 1992/